

EUROPAPARLAMENTET

Generaldirektoratet för EU-extern politik

Politiska avdelningen

SYRIEN

DISKUSSIONSUNDERLAG

Sammandrag:

I detta diskussionsunderlag beskrivs kortfattat den nuvarande politiska och ekonomiska situationen i Syrien, med särskilt avseende på mänskliga rättigheter. När det gäller landets yttre förbindelser analyseras särskilt förbindelserna med EU.

EXPO/B/POLDEP/NOTE/2005_060

22/02/2005

EN

Detta diskussionsunderlag begärdes av utskottet för utrikesfrågor inför de utfrågningar om Syrien som är planerade till den 30–31 mars 2005 i detta utskott och i underutskottet för mänskliga rättigheter.

Det offentliggörs på följande språk:
Engelska.

Författare: Anthony Comfort, med hjälp av
Andrea Subhan och Liesbet Servranckx
(Robert Schuman-stipendiat)
GD EU-extern politik, politiska avdelningen
SCH 06B014
Europaparlamentet, Luxemburg
Tel.: +352-4300-22167
Fax: +352-4300-27721

Manuskriptet blev färdigt i februari 2005.

Kopior kan erhållas från: E-post: ccalvo@europarl.eu.int

Luxemburg, Europaparlamentet, den 25 februari 2005.

Författarna är ensamt ansvariga för de åsikter som uttrycks i denna handling. Dessa motsvarar inte nödvändigtvis Europaparlamentets officiella ståndpunkt.

Källor: Economist Intelligence Unit
World Markets Research Centre
Oxford Analytica
BBC News
Amnesty International

Grundläggande fakta

Officiellt namn

Arabrepubliken Syrien

Statsskick

Republik

Rättssystem

Grundat på 1973 års författning

Lagstiftande makt

Majlis al-Shaab (folkförsamlingen) med 250 ledamöter, som direktväljs för en mandatperiod på fyra år

Valsystem

Allmän rösträtt

Nationella val

2003 (val till lagstiftande församling), 2000 (presidentval); nästa val skall hållas 2007 (val till lagstiftande församling)

Statschef

President som direktväljs för mandatperiod på sju år. Presidenten utser vicepresidenterna, premiärministern och ministerrådet. Bashar al-Assad, som utan motstånd valdes till president i juli 2000, innehar även befattningarna som överbefälhavare för de väpnade styrkorna och som Baathpartiets generalsekreterare. Vicepresidenterna är Abdel-Halim Khaddam och Zuheir Masharka.

Verkställande makt

Premiärministern leder ministerrådet, vars medlemmar till stor del kommer från Baathpartiet och dess partner; den senaste ombildningen genomfördes i oktober 2004.

Viktigaste politiska partier

Sju partier bildar det regerande Nationella progressiva fronten (NPF): Arabiska socialistiska Baathpartiet, Arabiska socialistpartiet, Arabiska socialistiska unionistpartiet, Kommunistpartiet, Syrisk-arabiska socialistiska unionspartiet, Unionistiska socialistdemokratiska partiet, Socialistiska unionspartiet

Premiärminister

Mohammed Najji al-Otari

Politisk situation

Efter en regeringstid på 30 år som president efterträddes Hafez al-Assad¹ av sin son Bashar i juli 2000. Bashar al-Assad har försökt att införa en liberalare regim och genomföra ekonomiska reformer, men har stött på svårigheter på grund av hårt motstånd från det ”gamla gardet” i Baathpartiet.

Den syriska regimen har kritiserats kraftigt av Förenta staterna för att den stöder terrorism och har anklagats för möjlig inblandning i mordet nyligen på Libanons förre premiärminister, Rafiq Hariri, den 14 februari 2005. De syriska myndigheterna har förnekat delaktighet men misstänks allmänt för inblandning.

I Syriens författning, som utarbetades 1930, definieras landet som en demokratisk, sekulär stat, men det finns ett krav på att presidenten måste vara muslim. Enligt författningen är parlamentet självständigt, och ministerrådet (regeringen) utgör den verkställande makten. I verkligheten har den avgörande makten sedan 1970 legat hos presidenten och högre medlemmar av de underrättelsetjänster och arméförband som kontrolleras av den religiösa alawitgruppen – som Assadfamiljen tillhör. År 1973 ändrades författningen så att presidentens befogenheter ökade och ämbetsperioden blev förnybar och sjuårig. I denna författning fastslås även att Baath är det ledande partiet i staten och samhället. Reformers som skulle tillåta andra partier att verka på jämlik fot med Baath övervägs för närvarande. Det är dock inte troligt att sådana förändringar skulle äventyra Assads och den regerande elitens dominerande ställning. Dessa reformer kommer att diskuteras på partiets nästa kongress, som skall hållas i juni 2005.

Den lagstiftande församlingen (Majlis al-Shaab, eller folkförsamlingen) med 250 ledamöter väljs vart fjärde år. Före Assaderan var det en livlig debattkammare, men nu i själva verket en instans för okritiskt godkännande av presidentelitens beslut. I det senaste parlamentsvalet i mars 2003 förändrades församlingens sammansättning inte på något betydande sätt, utan den regerande koalitionen, Nationella progressiva fronten (NPF, som domineras av Baath), erövrade sammanlagt 167 platser, medan de återstående 83 platserna gick till partilösa. 135 ledamöter av det regerande Baathpartiet valdes in, jämte 32 ledamöter av sex officiellt godkända politiska partier som tillsammans med Baathpartiet bildar NPF. De partilösa är, med få undantag, regeringstroga. Fem politiska oppositionsgrupper bojkottade valet och hävdade att processen var ”odemokratisk”, även om vissa lokala analytiker sade att deras vägran att delta troligare berodde på bristande stöd.

Efter Hafez al-Assads död har vissa krav rests på politiska reformer, och det har nyligen blivit tillåtet för parlamentsledamöter att kritisera vissa aspekter av regeringsmakten, såsom den ekonomiska politiken, även om skulden alltid kommer att läggas på ministrar eller premiärministern, inte på presidenten eller andra mycket höga medlemmar av eliten. I början av 2004 framställde människorättsaktivister en begäran om att avskaffa det undantagstillstånd som infördes i mars 1963, vid tidpunkten för den kupp som förde Baathpartiet till makten. Åtgärden ger regimen omfattande befogenheter att gripa och häkta. Aktham Naisse, ordförande i det utskott som var ansvarigt för framställningen av denna begäran, greps i april 2004.

Regeringens strategi att undertrycka alla uttryck av fundamentalistisk islam fortsätter.

---

¹ Hafez al-Assad hade varit president sedan 1970, då han tog makten i en oblodig kupp. Han åstadkom politisk stabilitet genom skoningslöst förtryck av motståndare, däribland Muslimska brödrskapet, och genom ett nätverk av underrättelsetjänster.

Inre angelägenheter

I december 2004 frigav de syriska myndigheterna 112 politiska fångar sedan presidenten hade utfärdat amnesti, i ett utspel som oppositionspartierna hälsade som något som borde ha gjorts för länge sedan. De frigivna fångarnas identitet avslöjades inte, men de troddes vara medlemmar av den förbjudna men populära rörelsen Muslimska brödraskapet. Nästan 600 andra politiska fångar sitter dock fortfarande inspärrade, däribland minst 200 kurder som greps under sammanstötningar med säkerhetsstyrkor i landets norra delar i mars 2004. Amnestin i december följde på frigivningen av 100 andra fångar i augusti 2004, bland annat den fånge i landet som har suttit inlåst längst tid, Imad Shiha, som tillbringade nästan 30 år i fängelse.

Avskedandet och ersättandet av åtta ministrar i oktober 2004 gav upphov till optimistiska bedömningar av Syriens framtidsutsikter. Samtidigt som de nya ministerutnämningarna är välkomna har Syriens politiska utveckling sedan Assads tillträde erbjudit föga anledning till optimism. Ombildningen orsakade viss överraskning, eftersom den kom knappt ett år efter den senaste. Med utnämningen av en grupp regeringstrognas som ersatte en annan tycks president Assad dock inte ha förverkligat sina uttalanden om större politisk och ekonomisk öppenhet.

Ombildningen förefaller ha stärkt hans makt över regeringen liksom reformivrarnas ställning, men motståndet mot förändring är alltså betydande i mäktiga kretsar inom säkerhetstjänsterna och på andra håll. Deras krav får större vikt i en tid när Syrien kan framställas som belägrat av sina fiender utomlands. Det finns även en växande oro över stödet till islamistiska rörelser och över följderna av den framtida utvecklingen i norra Irak för Syriens egen stora, marginaliserade kurdiska befolkning. En snabb återgång till den mer liberala stämning som rådde (kort) efter det att Assad först kom till makten 2000 förefaller därför osannolik, för att inte tala om en rörelse mot en politisk situation med flera konkurrerande partier.

Yttre angelägenheter

Den politiska arenan fortsätter att överskuggas av utrikesfrågor, som domineras av Syriens förbindelser med USA och Israel samt utvecklingen i grannländerna Irak och Libanon. Syriens politiska ledare har varit under ihållande tryck sedan den USA-ledda invasionen av Irak i början av 2003, som Damaskus motsatte sig och som åtföljdes av antydningar från amerikanskt håll om att Syrien – på grund av landets kopplingar till ”internationell terrorism” och dess påstådda program för massförstörelsevapen – kunde bli nästa stat som var mogen för ett regimbyte. USA anklagar Syrien för att erbjuda åtminstone tyst stöd till upproret i Irak – ett påstående som delvis var anledningen till införandet av nya USA-sanktioner mot Damaskus i mitten av 2004.

Tillsammans med Frankrike stod USA även bakom en resolution i FN:s säkerhetsråd i september¹ i vilken man fördömde Syriens inblandning i grannlandet Libanons presidentval och krävde ett omedelbart tillbakadragande av syriska styrkor från libanesisk mark.

Syrien har haft svårt att formulera ett strategiskt svar på dessa utmaningar, även om regeringen har vidtagit vissa åtgärder för att dämpa det omedelbara tryck som den har på sig. Den har till exempel förmått den libanesiska militanta shiagruppen Hizbollah att avstå från angrepp mot israeliska ställningar på andra sidan gränsen, inlett samtal med den USA-stödda regeringen i

---

¹ I säkerhetsrådets resolution 1559 uppmanades alla återstående utländska styrkor (dvs. de syriska) att dra sig tillbaka från Libanon (se bilaga).

Bagdad och i samtal med högt uppsatta amerikanska personer förbundit sig att skärpa säkerheten vid gränsen för att hindra att utländska krigare ansluter sig till upproret mot amerikanerna i Irak. Under senare månader har den även genomfört två omgrupperingar av trupperna i Libanon från känsliga områden runt Beirut och andra städer, och tidpunkten för det senaste tillbakadragandet, i december, valdes avsiktligt så att det sammanföll med ett EU-möte i Bryssel vid vilket frågan diskuterades. Den positiva inverkan av dessa åtgärder har sannolikt till stor del upphävts av mordet nyligen på Hariri.

Antipatin mot Syrien har nu utvidgats till att omfatta ett stort antal politiska krafter inuti Libanon och i flera EU-stater, särskilt Frankrike – en utveckling som kan ha minskat utsikterna för associeringsavtalet med EU (se nedan).

Yttre förbindelser

Iran har lovat att stödja Syrien vid utmaningar och hot eftersom båda länderna är utsatta för starka amerikanska påtryckningar. ”Vi är beredda att hjälpa Syrien att möta alla tänkbara hot”, sade den iranske vicepresidenten Mohammad Reza Aref efter att ha sammanträffat med den syriska premiärministern.

Även om president Bush placerade de två länderna i samma grupp i sitt State of the Union-tal nyligen var USA:s retorik mot Iran kärvare. Den amerikanska ambassadören i Damaskus har kallats hem efter mordet på Rafiq Hariri, men dialogen har hittills varit begränsad. Konsekvenserna av mordet på en man som var känd för att ha motsatt sig den syriska närvaron i Libanon förblir oklara. I alla händelser är Syriens förbindelser med USA mycket dåliga, och den 21 februari uppmanade president Bush på nytt Syrien att sluta stödja internationell terrorism och att dra tillbaka styrkorna från Libanon.

I december 2003 undertecknade president Bush ett paket ensidiga ekonomiska sanktioner mot Syrien, vilket följdes av ett verkställighetsdekret i maj 2004. Sanktionerna omfattar, bland annat, förbud mot handel och investeringar enligt Syria Accountability Act (SSA), som genomförs som svar på Syriens underlåtenhet att upphöra med stödet till internationella terrorgrupper, att dra tillbaka de militära styrkorna och säkerhetsstyrkorna från Libanon och att avsluta program för massförstörelsevapen och för att Syrien låter utländska krigare använda landet för att resa till Irak.

En uppgörelse med USA ter sig avlägsen med ett syriskt ledarskap som uppenbarligen är ovilligt (och möjligen oförmöget) att vidta de åtgärder som krävs av det. Detta har varit uppenbart vid gränsen mot Irak, där säkerheten har förbättrats men alltjämt är långt ifrån fullkomlig, och i Syriens vägran att nedgradera förbindelserna med väpnade Israelfientliga grupper som USA betraktar som terrorister. Ett tydligt exempel på landets vägran att rätta sig efter USA kom i september, när Syrien drev igenom förändringar av den libanesiska författningen för att landets bundsförvant, Emile Lahoud, skulle kunna sitta kvar som president. Damaskus vann föga på detta drag, som gjordes trots häftigt USA-lett internationellt motstånd, och det tycktes vara avsett att sända en tydlig signal om att Syrien inte tänkte böja sig för USA:s påtryckningar. Den kritiska FN-resolutionen i september och mordet nyligen skulle kunna förebåda införandet av nya sanktioner.

Förbindelserna med Israel är särskilt spända. Israel och USA anklagar Syrien för att tillåta Hizbollah och andra radikala palestinska grupper att verka från landets territorium och, oftare, från Libanon, som Syrien kontrollerar. Medan Egypten och Jordanien separat har undertecknat

fredsavtal med Israel fortsätter Syrien att avvisa fredsförhandlingar utan garantier för att Golanhöjderna lämnas tillbaka.

Mänskliga rättigheter

Organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter har dokumenterat allvarliga kränkningar i Syrien under senare år. Det rör sig om godtyckliga gripanden och fängslanden av personer enbart för att dessa fredligt har utövat sina grundläggande mänskliga rättigheter, ”försvinnanden”, långvariga häktningar i isolering, utbredd användning av tortyr och misshandel i häkten, orättvisa rättegångar, straffrihet för medlemmar av säkerhetsstyrkorna som misstänks för att ha kränkt de mänskliga rättigheterna, allvarliga inskränkningar av yttrandefriheten och föreningsfriheten, trakasserier mot människorättsaktivister och utdömande av dödsstraff.

Särskilt oroande är den fortsatta tillämpningen av undantagstillståndslagstiftningen. Den 8 mars 2005 är det 42 år sedan undantagstillståndslagstiftningen antogs, vars bestämmelser har byggts ut under åren, med följderna att tusentals misstänkta politiska regimotståndare har häktats, torterats och hållits isolerade utan åtal eller rättegång, medan andra har fällts och dömts till långa fängelsestraff efter grovt orättvisa rättegångar inför den högsta domstolen för statens säkerhet eller inför militärdomstolar, även fältmilitärdomstolar.

Den högsta domstolen för statens säkerhet inrättades 1968 enligt undantagslagar med enda uppgift att handlägga politiska mål och mål om statens säkerhet, och dess förfaranden motsvarar inte internationella normer för rättvisa rättegångar: dess domar går inte att överklaga, åtalade har begränsad tillgång till advokat, och domarna ges stort utrymme för skönsmässig bedömning. Militärdomstolarna gavs exceptionella befogenheter enligt undantagstillståndslagstiftningen, bland annat kompetens att pröva mål mot civila enligt dekret nr 46 från 1966. Dessa domstolar tycks inte vara självständiga och opartiska och respekterar inte den åtalades rätt att närvara vid rättegången och att försvara sig med eller utan hjälp av rättslig företrädare. Rättegångarna inför fältmilitärdomstolarna, som även kan pröva mål mot civila, kan bestå av en eller två förhandlingar, i många fall inne i ett fängelse, där de åtalade deltar bara för att förklara sig skyldiga eller på annat sätt bemöta de anklagelser som riktas mot dem. I andra fall har åtalade, enligt vad som påstås, informerats om sina straff utan att ens ha ombetts att delta i någon förhandling.

Hundratals personer greps av politiska skäl under 2004. De flesta var kurder som häktades efter våldsamma oroligheter i nordöstra Syrien i mars, under vilka över 30 personer dödades och över 100 skadades.¹ Yttrande- och föreningsfriheten fortsatte att vara allvarligt inskränkt, och tjugotals med människor greps av politiska skäl, däribland några som endast hade ägnat sig åt fredlig verksamhet. Människorättsaktivister trakasserades, även om de i allmänhet kunde verka öppnare än tidigare år.

---

¹ De övervägande kurdiska områdena i norra och nordöstra Syrien fortsätter att släpa efter övriga landet sett till sociala och ekonomiska indikatorer. Den 12 mars utbröt bråk mellan arabiska och kurdiska supportrar på en fotbollsstadion i Qamishli. Säkerhetsstyrkor svarade med att skjuta in i folkhopen och dödade flera personer. Polis angrep syrisk-kurdiska sörjande nästa dag med två dagars upplopp av syriska kurder i flera städer som följd. Mer än 2 000 personer, de flesta kurder, tros ha gripits. De flesta hölls isolerade på okänd plats, och det cirkulerade allmänna rykten om tortyr och misshandel av häktade, även barn. Ungefär 200 kurder satt kvar i häkte i slutet av året. Minst sex kurder dödades under sin militärtjänstgöring. Såvitt känt har inga utredningar av dödsfallen inletts.

Till det positiva hör att över 200 politiska fångar, även samvetsfångar, frigavs förra året. I augusti 2004 anslöt sig Syrien även till FN:s konvention mot tortyr, och associeringsavtalet mellan EU och Syrien, som paraferades den 19 oktober, innehåller en klausul om mänskliga rättigheter.

Ekonomisk situation

Syriens jordbrukssektor har historiskt svarat för den största andelen av BNP och motsvarade 25 procent av den nominella produktionen 2002, enligt de senast tillgängliga uppgifterna. Inom sektorn svarar animalieproduktion för omkring 16 procent av totalsumman, medan fruktproduktion och spannmål svarar för över 40 procent. En stor del av dessa produkter konsumeras inom landet, och den största exportvaran från jordbruket är bomull. Industrigrödor svarar för omkring 11 procent av alla jordbruksgrödor. Under senare år har gruvidrift och tillverkning ersatt jordbruk som den största sektorn. År 2002 svarade denna för 27 procent av BNP, upp från omkring 23 procent av BNP 1999. Detta återspeglar, i huvudsak, importen av kraftigt subventionerad irakisk råolja, som gjorde att mer av Syriens premiumråolja kunde exporteras, vilket ökade den nominella BNP (ett bruk som har upphört efter den USA-ledda ockupationen av landet). Parti- och detaljhandel är en annan viktig sektor, som svarade för omkring 17 procent av BNP 2002. Detta återspeglar Syriens gamla förkärlek för handel med alla typer av konsumentvaror.

En stor del av agroindustrin är samlad i området norr om Damaskus. De huvudsakliga handelscentrumen är Damaskus och Aleppo, och i mindre utsträckning Latakia, Tartous, Dayr az-Zawr och Hums. Oljesektorn är huvudsakligen koncentrerad till Dayr az-Zawr-regionen och runt raffinaderierna i Aleppo och Baniyas, där vissa relaterade tunga industrier har utvecklats. Damaskus och Aleppo är även hemvist för lätt industri, såsom textilier och keramik.

Som ett arv från socialismen på 1960-talet är de flesta stora industriföretag statligt ägda och drivna. Många producenter är ineffektiva och har länge lidit av underinvesteringar. Blygsamma reformer i början av 1990-talet och 2000 börjar inverka positivt, men tills staten lämnar näringslivet helt kommer framstegen att vara begränsade. Vissa sektorer, såsom olja, cement och kraftproduktion, sköttes tidigare uteslutande av staten men har nyligen öppnats för deltagande av den privata sektorn, och skenbart lämnas alla sektorer öppna för den privata sektorn. Det statliga ingripandet i handeln med bomull och spannmål är också omfattande, men andra områden som anses vara mindre strategiska, såsom fruktproduktion, kontrolleras till stor del av den mer dynamiska privata sektorn.

Från beräknade 2,2 procent 2004 väntas den reala ekonomiska tillväxten falla till under 2 procent 2005 och 2006, eftersom exportavtalen kommer att minska (eller i bästa fall stagnera) i reala termer. Under prognosperioden bör det ske en viss uppgång i efterfrågan från Irak på varor och tjänster utan samband till olja, även om betydande ökning kommer att kräva en verklig förbättring av det politiska och säkerhetsrelaterade läget. Under tiden kommer importvolymerna att öka i linje med den inhemska efterfrågan, bland annat ytterligare utgifter för kapitalvaror för att hejda nedgången i oljeproduktion och för att utveckla syriska gasresurser som en alternativ inhemsk bränsle- och exportvara. Totalt sett kan den inhemska efterfrågan växa i en genomsnittlig årstakt på 3 procent 2005–2006, underblåst av stigande kapitalutgifter och en eventuell beställning av viss ytterligare kapacitet för gasproduktion, om än inte förrän i slutet av prognosperioden. Tillväxten när det gäller inhemsk efterfrågan kommer även att understödjas av höga oljepriser, som kommer att ge utslag i den lokala ekonomin genom offentliga konsumtions- och investeringsutgifter. Detta kommer även att stödja en viss uppgång i den privata konsumtionen, vilket även en fortsatt tillväxt av den vuxna befolkningens storlek kommer att göra.

Årliga indikatorer

	2000	2001	2002	2003	2004
BNP till marknadspris (md S)	903,9	954,1	999,5	1 041,0	1 086,1
BNP (md USD)	19,5	20,6	21,6	22,5	22,4
Real BNP-tillväxt (%)	0,6	3,8	4,3	2,6	2,2
Konsumentprisernas ökningstakt (gen. %)	-3,8	3,0	1,0	1,5	2,0
Befolkning (mn)	16,6	17,0	17,4	17,8	18,2
Export av varor FOB (mn USD)	5 146,0	5 706,0	6 668,0	5 762,0	6 403,2
Import av varor FOB (mn USD)	3 723,0	4 282,0	4 458,0	4 430,0	5 090,5
Bytesbalans (mn USD)	1 061,0	1 221,0	1 440,0	728,0	682,5
Valutareserver, exkl. guld (mn USD)	2 450,0	2 950,0	3 750,0	3 500,0	3 925,0
Total utlandsskuld (md USD)	21,7	21,3	21,5	21,7	22,0
Skuldtjänskvot, betald (%)	4,5	3,2	2,9	3,6	3,6
Växelkurs (gen.) S:USD	46,30	46,30	46,30	46,30	48,50

Källa: Economist Intelligence Unit 2005

Personer som står presidenten nära fortsätter att betona vikten av ekonomiska reformer och väntas föreslå ett långtgående förändringsprogram när regeringens nya femårsplan läggs fram för det regerande Baathpartiet någon gång under 2005. Tjänstemän har förklarat att förslagen kommer att innebära en ”fullständig brytning” med ineffektiviteten i det förflutna, som de säger att landet inte längre har råd att understödja. Planen kommer troligen att omfatta åtaganden att se över det omfattande subventionssystemet och de stora, ineffektiva statsägda företag som dominerar stora delar av ekonomin och att främja större aktivitet och investeringar i den privata sektorn.

Det är dock troligt att det kommer att visa sig vara tekniskt utmanande att sätta dessa åtgärder i verket, med tanke på hur djupt rotat det nuvarande systemet är. Genomförandet kommer troligen också att hindras av politisk rädsla, särskilt oro för att en avveckling av subventionssystemet och en översyn av statsägda företag kan få allvarliga politiska konsekvenser med tanke på det stora antalet syrier som är beroende av statliga löner och subventionerade varor. Centrala kretsar av eliten får också sin personliga rikedom och politiska makt från ekonomins nuvarande struktur, och de kommer att motsätta sig åtgärder som hotar deras privilegierade ställning. Det instabila regionala läget och införandet av nya USA-sanktioner ger reformmotståndarna ytterligare förevändningar och möjlighet att hävda att tiden inte är den rätta för potentiellt destabiliserande förändringar.

Förbindelser Syrien–EU

Associeringsavtal med alla andra partnerländer i Medelhavsområdet har undertecknats eller trätt i kraft, men förhandlingarna med Damaskus var särskilt långsamma och slutfördes först 2004. Efter fyra års förhandlingar tog processen fart 2002, och i december 2003 nåddes en överenskommelse om alla frågor utom om bestämmelserna om icke-spridning av massförstörelsevapen. Denna fråga infördes i förhandlingarna i november 2003 till följd av EU:s nya globala strategi för massförstörelsevapen. Slutligen enades man om ordalydelsen i dessa bestämmelser i september 2004. Avtalet har därefter lagts fram för de politiska myndigheterna på båda sidor (rådet i EU:s fall) för slutligt godkännande och undertecknande.

Så långt fortskrider genomförandet av associeringsavtalet trots spänningen mellan Syrien och USA, men om det konstateras att syriska säkerhetsstyrkor verkligen låg bakom mordet på Libanons före detta premiärminister kan detta bli svårt att upprätthålla. Associeringsavtalet liknar till sin uppbyggnad andra avtal mellan Europa och Medelhavsområdet, men har mer långtgående och konkreta bestämmelser på ett antal områden, såsom avveckling av tullar på jordbruksprodukter, tekniska handelshinder, tjänstehandel, offentlig upphandling, immateriella rättigheter samt mekanismer för lösning av handelstvister. Det föreskriver regelbunden politisk dialog om internationella frågor av ömsesidigt intresse. Väsentliga bestämmelser omfattar respekt för demokratiska principer och grundläggande mänskliga rättigheter enligt den allmänna förklaringen liksom samarbete för att motverka spridningen av massförstörelsevapen och bärare för dessa.

I oktober 2001 ansökte Syrien formellt om medlemskap i Världshandelsorganisationen (WTO). Även om anslutningsprocessen i Genève för närvarande tycks vara blockerad, underlättade Syriens ambition att bli medlem av världshandelsorganet förhandlingarna om avsnitten om handel i associeringsavtalet, eftersom samma ekonomiska reformer behövs både för WTO-anslutning och för associeringsavtalet med EU.

Handelsförbindelser EU–Syrien

Syriens export till EU ökade kraftigt från 1999 till 2001, huvudsakligen beroende på stigande oljepriser. Bytesbalansen var positiv på 2,1 miljarder euro, och energi svarade för nästan två tredjedelar av exporten 2001 (63 procent). Denna utveckling har vänt under senare år: samtidigt som Syriens import från EU ligger kvar på 2001 års nivå på 2,2 miljarder euro har exporten till EU minskat från 4,3 miljarder euro 2001 till 3,1 miljarder euro 2003, vilket ger en positiv syrisk handelsbalans på 0,9 miljarder euro.

Energins andel av Syriens totala export till EU har stigit till över 80 procent, medan den i värde har minskat från 3,6 miljarder euro 2002 till 2,6 miljarder euro 2003. Exporten i andra sektorer fortsätter att vara mycket svag, och deras andel av den totala exporten minskar i jämförelse med siffrorna för 2001. Tack vare petroleum är Syrien dock fortfarande ett av de få länder i Medelhavsområdet som uppvisar ett handelsöverskott gentemot EU.

Samarbete EU–Syrien

Samarbetet mellan EU och Syrien går tillbaka till 1977, med undertecknandet av samarbetsavtalet. Förutom att ge fritt tillträde till EU:s marknader för syriska industriprodukter har samarbetsavtalet även utgjort en ram för bistånd till Syrien genom finansprotokollen i över 20 år. Ett antal viktiga program startades enligt protokollen, varav de flesta var ”klassiska”

samarbetsprojekt för tillhandahållande av grundläggande infrastruktur och tjänster. Andra protokollprojekt innebar början på EU:s samarbete inom området ekonomiska reformer. Särskilt har det syrisk-europeiska företagscentret framgångsrikt erbjudit Syrien effektiva tjänster för privata företag sedan 1996. Nyligen enades man om att gradvis omvandla företagscentret till en permanent syrisk institution för stöd till syriska små- och medelstora företag.

Som nämnts ovan dröjde Syrien med att godta villkoren för samarbete enligt Medaförordningen, som antogs efter Barcelonaprocessens början 1995, och landet undertecknade ett ramavtal först 2000. Sedan dess äger dock ekonomiskt samarbete rum inom ramen för Meda, och reforminriktade projekt med fokus på ekonomiska och administrativa reformer i både den privata och offentliga sektorn har startats. Syrien närmar sig gradvis en mer genomsnittlig genomförandetakt i Medasamarbetet.

I december 2001 antog kommissionen landstrategidokumentet för Syrien för 2002–2006. Landstrategidokumentet är utgångspunkt för två nationella vägledande program, det första avsåg perioden 2002–2004 och det andra, som kommissionen antog 2004, avser 2005–2006. Det nationella vägledande programmet 2002–2004 omfattade 93 miljoner euro och syftade till ekonomiska reformer och till de sociala förhållanden som leder till sådana reformer. Prioriterade sektorer var institutionell kapacitetsuppbyggnad, industriell modernisering (ett pilotprogram) och utveckling/utbildning av mänskliga resurser.

Det nationella vägledande programmet för 2005–2006, som undertecknades den 12 oktober 2004, omfattar 80 miljoner euro (varav 18 miljoner under förutsättning att associeringsavtalet undertecknas). Programmet avser samma prioriterade sektorer som ovan samt ett större program för utvidgning av handeln till stöd för associeringsavtalet. Det bryter också ny mark i Syrien genom inrättandet av ett litet stödprogram för utveckling av det civila samhället.

Grundläggande statistik

Syrisk export till EU (2003)	3,1 miljard euro (41 procent av total export)
Syrisk import från EU (2003)	2,2 miljarder euro (39 procent av total import)
Olja som procent av syrisk export	84 procent
Total utlandsskuld	21,9 miljarder US-dollar
Skuldbetalning/BNP	4,4 procent
Totalt EG-bistånd per år	28,8 miljoner euro
Totalt EU-bistånd 2003	65,89 miljoner euro

Källor: EIU, Eurostat, UNDP, EG:s delegation

Europaparlamentet

Syrien var ämnet för en resolution den 13 juni 2002 i vilken parlamentet kritiserade situationen när det gäller mänskliga och demokratiska rättigheter i Syrien (och särskilt fallet Riad Turk). Inga andra resolutioner som uttryckligen behandlar Syrien har antagits sedan dess.

Ansvar för Europaparlamentets förbindelser med Syrien ligger i första hand hos delegationen för förbindelserna med Mashrekländerna.